

Sygn. akt III AUa 88/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bożena Grubba (spr.)
Sędziowie:	SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń SSA Maciej Piankowski
Protokolant:	Katarzyna Pankowska

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2013 r. w Gdańsku

sprawy D. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o wysokość renty rodzinnej

na skutek apelacji D. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 15 listopada 2012 r., sygn. akt VIII U 1229/12

zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzające go decyzje:

- z dnia 21 marca 2012 roku i ustala, że renta rodzinna pobierana przez D. B. po waloryzacji wynosi 1761,22 (tysiąc siedemset sześćdziesiąt jeden 22/100) złotych;

- z dnia 26 czerwca 2012 roku w ten sposób, że od wyliczenia wysokości renty rodzinnej pobieranej przez D. B. przyjmuje wskaźnik wysokości podstawy wymiaru 118,02 % oraz kwotę bazową w wysokości 2059,92 (dwa tysiące pięćdziesiąt dziewięć 92/100) złotych do części stażowej i części socjalnej.

Sygn. akt III AUa 88/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 marca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. dokonał waloryzacji przysługującej D. B. renty rodzinnej, począwszy od dnia 1 marca 2012 r.

Decyzją z dnia 26 czerwca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. ustalił wysokość świadczenia przysługującego D. B. od dnia 1 marca 2012 r. w kwocie 1658,96 zł.

Ubezpieczona odwołała się od powyższych decyzji, zarzucając im błędne wyliczenie wysokości jej renty rodzinnej. W uzasadnieniu wskazała, że przysługujące jej świadczenie po waloryzacji powinno wynosić 1761,22 zł. Podała, że brak jest podstaw do przeliczania jej renty rodzinnej od początku, przyjmując przy tym nową niższą kwotę bazowa i inny wskaźnik wysokości podstawy wymiaru.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 15 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd wskazał, iż decyzją organu rentowego z dnia 18 listopada 2004 r. R. B. uzyskał prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Do ustalenia podstawy wymiaru renty przyjęto wynagrodzenia, które stanowiły podstawę wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych, tj. od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 2002 r. wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 51,39%. Jako kwotę bazową przyjęto 1862,62 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 957,20 zł.

R. B. zmarł w dniu (...).

Decyzją z dnia 4 lutego 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przyznał D. B. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu od dnia 20 stycznia 2008 r. na stałe. Do ustalenia podstawy wymiaru renty przyjęto przeciętną podstawę składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 54,46%. Jako kwotę bazową przyjęto 1862,62 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 1014,38 zł. Ubezpieczonej przysługiwało prawo do renty w wysokości 85% świadczenia należnego jej mężowi, tj. 822,44 zł.

Decyzją z dnia 2 czerwca 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przeliczył rentę rodzinną D. B. od dnia 1 maja 2008 r.. Do ustalenia podstawy wymiaru renty przyjęto przeciętną podstawę składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 108,04%. Jako kwotę bazową przyjęto 1862,62 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 2012,37 zł. Ubezpieczonej przysługiwało prawo do renty w wysokości 85% świadczenia należnego jej mężowi, tj. 1227,43 zł.

Decyzją z dnia 8 września 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przeliczył wysokość świadczenia rentowego ubezpieczonej od dnia 1 lipca 2008 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 115,21%. Jako kwotę bazową przyjęto 2059,92 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 2373,23 zł. Ubezpieczonej przysługiwało prawo do renty w wysokości 85% świadczenia należnego jej mężowi, tj. 1311,04 zł.

Zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 21 marca 2012 r. organ rentowy dokonał waloryzacji przysługującej D. B. renty rodzinnej, począwszy od dnia 1 marca 2012 r. przez dodanie do kwoty świadczenia przysługującego na dzień 29 lutego 2012 r., tj. 1563,40 zł kwoty waloryzacji, tj. 71 zł.

Dnia 18 czerwca 2012 r. ubezpieczona wniosła o korektę waloryzacji jej renty, wskazując, że jej świadczenie zostało zmniejszone po waloryzacji o 56 zł. Wniosła przy tym o wyrównanie renty od dnia 1 marca 2012 r. do kwoty 1761,22 zł brutto.

Kolejną, zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 26 czerwca 2012 r. pozwany ustalił wysokość świadczenia przysługującego D. B. od dnia 1 marca 2012 r. w kwocie 1658,96 zł. Do ustalenia podstawy wymiaru renty przyjęto przeciętną podstawę składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wwpw wyniósł 118,02%. Jako kwotę bazową przyjęto 1862,62 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 2198,26 zł. Ubezpieczonej przysługiwało prawo do renty w wysokości 85% świadczenia należnego jej mężowi, tj. 1587,96 zł.

Rozważając zasadność decyzji pozwanego, Sąd w pierwszej kolejności wskazał, że zgodnie z treścią art. 114 ust. 1. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po

uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

W orzecznictwie dominuje pogląd, że decyzja rentowa nie ma przymiotu powagi rzeczy osądzonej, co oznacza, że organ rentowy może podważyć swoją błędną decyzję przyznającą świadczenie "nabyte", pomimo niespełnienia ustawowych warunków powstania uprawnień do emerytury lub renty, a zainteresowany ponownie wystąpić z wnioskiem o to samo świadczenie, którego poprzednio mu odmówiono, jeżeli powołano się na nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji mające wpływ na ustalenie uprawnień ubezpieczeniowych.

W wyniku zastosowania instytucji ponownego ustalania prawa do emerytur/rent następuje nadzwyczajna kontynuacja postępowania w tej samej sprawie (por. wyrok SN z dnia 15 listopada 2000 r., II UKN 41/00, Prok. i Pr. 2001, nr 6, poz. 39), w którym organ rentowy ma możliwość zniwelowania własnego uchybienia powstałego przy ustalaniu prawa do świadczenia. W rezultacie uchylane są zarówno korzystne, jak i niekorzystne rozstrzygnięcia dla zainteresowanego.

W ocenie Sądu nie można powoływać się na prawo do świadczenia ustalonego błędną decyzją organu rentowego, która po ujawnieniu błędu została zmieniona (konsekwencja braku powagi rzeczy osądzonej decyzji rentowej), jeżeli nie zostały spełnione warunki, od których zależy nabycie tego prawa. Tym samym nie działa tu zasada ochrony praw nabytych, bowiem nie obejmuje ona praw przyznanych niesłusznie. Uchybienia organu rentowego przy ustalaniu uprawnień do emerytur i rent polegać mogą na pominięciu istotnych dla danej sprawy okoliczności, od których istnienia/nieistnienia zależy stwierdzenie spełnienia/niespełnienia warunków powstania prawa do świadczenia (zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 10 lipca 2003 r., III AUa 1512/03, Lex nr 151752), nieprawidłowej wykładni przepisu prawa (zob. uchwałę SN z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97, OSNAPiUS 1998, nr 14, poz. 429 i uzasadnienie wyroku SA w Warszawie z dnia 29 września 2005 r., III AUa 727/05, OSA 2007, z. 11, poz. 20) bądź bezprawnym działaniem ubezpieczonego lub innych osób (np. świadome wprowadzenie w błąd organu rentowego, fałszywe zeznania świadków - zob. wyroki SN: z dnia 14 kwietnia 2000 r., II UKN 500/99, OSNAPiUS 2001, nr 20, poz. 623 i z dnia 20 maja 1997 r., II UKN 128/97, OSNAPiUS 1998, nr 6, poz. 192). Konkludując, należy podzielić pogląd, że "ujawnione okoliczności" to określone w przepisach prawa materialnego fakty warunkujące powstanie uprawnień ubezpieczeniowych (tj. przesłanki nabycia prawa do świadczeń) oraz uchybienia normom prawa materialnego lub/i procesowego wpływające na dokonanie ustaleń w sposób niezgodny z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną zainteresowanego (zob. R. Babińska, *Wzruszalność...*, s. 132).

Kolejno Sąd wyjaśnił, że w jego ocenie prawidłowa kwota bazowa, która powinna zostać zastosowana przy ustalaniu wysokości renty rodzinnej D. B. winna wynosić 1862,62 zł, jako że obowiązywała ona w dacie uzyskania przez zmarłego R. B. prawa do renty, tj. w dniu 18 listopada 2004 r. Nieuprawnione są zatem twierdzenia ubezpieczonej, że pozwany winien przyjąć kwotę bazową (tj. 2059,92 zł) obowiązującą w dniu w dacie złożenia przez nią wniosku o przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia z dnia 17 lipca 2008 r.

Sąd wskazał, że renta rodzinna jest pochodną świadczenia zmarłego i nie może być wyższa od jego własnego świadczenia gdyż stanowi ona odpowiedni procent świadczenia zmarłego. Z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, że organ rentowy decyzją z dnia 8 września 2008 r. zwiększył staż ubezpieczeniowy i dokonał przeliczenia świadczenia z uwzględnieniem nowej kwoty bazowej w wysokości 2 059,92 zł obowiązującej w tej dacie. Wdowa może żądać ustalenia wysokości renty rodzinnej stanowiącej odpowiedni, wskazany w art. 73 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, procent każdego świadczenia, do którego nabył prawo zmarły mąż, niezależnie od tego, czy zostało ono potwierdzone decyzją organu rentowego. Konsekwencją zaś tego stanowiska jest możliwość zastosowania 53 ust. 3-5 w zw. z art. 62 ust. 1 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Do renty rodzinnej mają zastosowanie również przepisy art. 110-112 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, które dotyczą ponownego obliczenia wysokości emerytury i renty. Z kolei art. 109 ust. 1 stanowi, że na wniosek emeryta lub rencisty wysokość emerytury określonej w art. 53 oraz renty ulega ponownemu ustaleniu na zasadach określonych w art. 110-113. Pierwsze dwa art. 110 i 111 - dotyczą ponownego obliczenia podstawy wymiaru, a art. 112 - doliczenia nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów składkowych lub nieskładkowych. Art. 111 ust. 2 stanowi, że wskaźnik wysokości

podstawy wymiaru obliczony na zasadach określonych w art. 15 mnoży się przez kwotę bazową ostatnio przyjętą do obliczenia świadczenia. Również mając na uwadze dyspozycje art. 53 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przyjąć należało, że emeryturę (rentę), której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru poprzedniej emerytury, oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających do dnia nabycia uprawnień do emerytury, do tak obliczonej emerytury (obu jej składników) zastosowanie ma uprzednia kwota bazowa. Dopiero spełnienie przesłanki w postaci podlegania co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym po nabyciu uprawnień do pierwszej renty przez zmarłego spowodowałoby podwyższenie świadczenia (art. 53 ust. 4 ustawy), co nie dotyczy rozważanej sytuacji.

W takiej sytuacji Sąd Okręgowy uznał, że organ rentowy wydając decyzję z dnia 8 września 2008 r. przyjął błędną kwotę bazową. Wydając zaś decyzję o waloryzacji renty z dnia 21 marca 2012 r. przyjęto prawidłową kwotę bazową obowiązującą w chwili ustalenia świadczenia dla zmarłego. Są to zatem okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji z dnia 8 września 2008 r. a mające wpływ na wysokość świadczenia. Natomiast dokonana przez organ rentowy waloryzacja renty od dnia 1 marca 2012 r. poprzez dodanie do kwoty świadczenia kwoty waloryzacji w wysokości 71 zł zgodna jest z dyspozycją art. 4 ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych ustaw (Dz. U. z 2012 r. Nr 118).

Z powyższych względów również decyzja z dnia 26 czerwca 2012 r., wydana przez organ rentowy na skutek wniosku ubezpieczonej z dnia 18 czerwca 2012 r., jest prawidłowa.

Sąd uznał zatem, że organ rentowy dokonał prawidłowej korekty swoich ustaleń i tym samym wydał decyzje prawidłowe z uwzględnieniem prawidłowej kwoty bazowej i wskaźnika wysokości podstawy wymiaru.

W konkluzji z przytoczonych wyżej względów Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

Apelację od wyroku wywiodła wnioskodawczyni zaskarżając go w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie odwołania względnie uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G..

Skarżonemu wyrokowi ubezpieczona zarzuciła:

- błędne, dokonane z naruszeniem art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uznanie, iż ponowne ustalenie wysokości renty rodzinnej, jest zgodne ze wskazanym przepisem, pomimo braku ustawowych przesłanek do ponownego ustalenia renty, przy czym zarówno zaskarżona decyzja z dnia 21 marca 2012 r. jak i decyzja z dnia 26 czerwca 2012 r. zostały wydane z rażącym naruszeniem art. 61 § 4 k.p.a. w zw. z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, gdyż przed ich wydaniem nie powiadomiono skarżącej, jako strony o wszczęciu postępowania, zaś stosownego zawiadomienia dokonano dopiero w dniu 20 sierpnia 2012 r. i dopiero wówczas pouczone skarżącą o możliwości zgłoszenia dokumentów mających wpływ na wysokość świadczenia, co wobec wydanych wcześniej decyzji uznać należało za pozbawienie ubezpieczonej prawa do obrony w postępowaniu administracyjnym i winno skutkować uznaniem nieważności decyzji, czego nie dostrzegł sąd I instancji;

- iż Sąd z naruszeniem art. 110-112 ustawy o emeryturach i rentach z FUS niezasadnie uznał, że dokonując ponownego wyliczenia wysokości renty rodzinnej, ZUS prawidłowo przyjął kwotę bazową w wysokości z daty uzyskania prawa do renty przez zmarłego R. B. tj. z dnia 18 listopada 2004 r., w sytuacji gdy wobec faktu ponownego ustalenia wysokości świadczenia, zastosowana winna być kwota bazowa w wysokości 2059,92, tj. z daty ponownego przeliczenia wysokości renty,

- uznanie przez Sąd za prawidłowe stanowiska ZUS mimo, iż ten dokonując 26 czerwca 2012 r. nowego ustalenia wysokości renty, przyjął nową wysokość z datą wsteczną tj. od 1 marca 2012 r., co nie znajduje uzasadnienia w obowiązujących przepisach.

Dodatkowo ubezpieczona wniosła o dopuszczenie dowodu z kserokopii pisma ZUS z dnia 20 sierpnia 2012 r. zawiadającego skarżącą o wszczęciu postępowania w trybie art. 61 § 4 k.p.a., na okoliczność daty wydania zawiadomienia o wszczęciu postępowania.

Argumenty na potwierdzenie prezentowanego stanowiska D. B. zawarła w uzasadnieniu apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni zasługiwała na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania apelacyjnego jest prawidłowość decyzji organu rentowego z dnia 21 marca 2012 r. dokonującej waloryzacji renty rodzinnej wnioskodawczyni począwszy od dnia 1 marca 2012 r. oraz decyzji z dnia 26 czerwca 2012 r. ustalającej nową - niższą - kwotę świadczenia przysługującego D. B. określając je ostatecznie na 1658,96 zł.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy poczynił nieprawidłowe ustalenia prawne, co w konsekwencji skutkowało naruszeniem przepisów prawa materialnego i niewłaściwą subsumcją ustaleń faktycznych pod dyspozycje właściwych przepisów prawa.

Z okoliczności faktycznych wynika, że decyzją z dnia 4 lutego 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przyznał D. B. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu od dnia (...) na stałe. Do ustalenia podstawy wymiaru renty pozwany przyjął przeciętną podstawę składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 54,46%. Jako kwotę bazową przyjęto 1862,62 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 1014,38 zł. Kolejną decyzją, z dnia 2 czerwca 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przeliczył rentę rodzinną D. B. od dnia 1 maja 2008 r., przyjmując do ustalenia podstawy wymiaru renty przeciętną podstawę składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 108,04%. Jako kwotę bazową przyjęto 1862,62 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 2012,37 zł. Następnie, decyzją z dnia 8 września 2008 r. organ rentowy przeliczył wysokość świadczenia rentowego ubezpieczonej od dnia 1 lipca 2008 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 115,21%. Jako kwotę bazową przyjęto 2059,92 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 2373,23 zł. Decyzją z dnia 21 marca 2012 r. ZUS dokonał waloryzacji przysługującej D. B. renty rodzinnej, począwszy od dnia 1 marca 2012 r. przez dodanie do kwoty świadczenia przysługującego na dzień 29 lutego 2012 r., tj. kwoty 1563,40 zł kwoty waloryzacji, tj. 71 zł. Na skutek wniosku ubezpieczonej o dokonanie korekty waloryzacji przysługującego jej świadczenia, pozwany w dniu 26 czerwca 2012 r. wydał decyzję, którą ustalił wysokość świadczenia przysługującego D. B. od dnia 1 marca 2012 r. na kwotę 1658,96 zł. Do ustalenia podstawy wymiaru renty ZUS przyjął przeciętną podstawę składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wwpw wyniósł 118,02%. Jako kwotę bazową przyjęto 1862,62 zł. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 2198,26 zł.

W ocenie Sądu Apelacyjnego organ rentowy wydając decyzje z dnia 21 marca oraz 26 czerwca 2012 r. błędnie zastosował przepisy prawa materialnego i przyznał wnioskodawczyni świadczenie rentowe w obniżonej wysokości wynikającej z przyjęcia do jego obliczenia kwoty bazowej 1862,62 zł zamiast przyjmowanej dotychczas kwoty 2059,92 zł.

Podstawą prawną zaskarżonej decyzji z dnia 26 czerwca 2012 r. jest art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Podkreślić jednak należy, że organ rentowy w stanie prawnym obowiązującym w dniu wydania zaskarżonej decyzji, tj. 26 czerwca 2012 r. mógł ponownie ustalić wysokość świadczenia wnioskodawczyni jedynie wówczas, gdyby pojawiły się nowe dowody lub okoliczności. Pozwany zaś dokonał nowych ustaleń w oparciu o te same dokumenty i okoliczności stwierdzając, że kwota renty, obliczona i przyznana decyzją z dnia 8 września 2008 r. została ustalona w sposób nieprawidłowy, albowiem do jej obliczenia przyjęto kwotę bazową w wysokości 2059,92 zł zamiast 1862,62 zł. A zatem pozwany dokonał ponownej oceny dowodów, pomimo że z dniem 8 marca 2012 r. art. 114 ust 1a ustawy o emeryturach

i rentach z FUS – umożliwiającą organowi rentowemu weryfikację prawomocnych decyzji – utracił, na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11, moc.

Z treści art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynika jednoznacznie, że ponowne ustalenie przez organ rentowy prawa do świadczeń, zarówno na wniosek osoby zainteresowanej jak i z urzędu, wymaga kumulatywnego spełnienia następujących przesłanek ustawowych:

- 1) przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia (nowych) okoliczności,
- 2) tego, aby nowe dowody lub (nowe) okoliczności istniały przed wydaniem decyzji,
- 3) tego, aby nowe dowody zostały przedłożone lub (nowe) okoliczności zostały ujawnione po dniu uprawomocnienia się decyzji,
- 4) tego, aby nowe dowody lub (nowe) okoliczności nie były znane organowi w dniu wydania decyzji,
- 5) a także tego, aby nowe dowody lub nowe okoliczności faktyczne miały wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość albo przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości.

Powyższe wskazuje, iż na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy postępowanie o ponowne ustalenie prawa do świadczeń może zostać wszczęte tylko w dwóch przypadkach - przedłożenia nowych dowodów, czyli dowodów, którymi organ rentowy nie dysponował w poprzednim postępowaniu, oraz ujawnienia okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, a nieuwzględnionych przez organ rentowy. Nie jest przy tym istotne, czy organ rentowy nie dysponował takimi dowodami lub nie uwzględnił tych okoliczności z własnego zaniedbania czy też z winy strony.

Jeżeli nie pojawią się takie nowe dowody lub nie ujawnią się takie nowe okoliczności, nie jest dopuszczalne wszczęcie postępowania na podstawie art. 114 ust. 1. Określona z kolei w art. 114 ust. 1a ustawy "konstrukcja ponownego ustalenia prawa do świadczeń emerytalnych lub rentowych umożliwia weryfikację również wcześniejszych decyzji korzystnych dla ubezpieczonych, jeżeli po ich uprawomocnieniu się okaże się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty, dlatego że nigdy nie zostały spełnione przesłanki prawne kreujące nabycie takich uprawnień, które zostały wadliwie stwierdzone wcześniejszymi błędnymi decyzjami organu rentowego o deklaratorywnym przyznaniu świadczeń, które ubezpieczonym nie przysługiwały i nie powinny być przyznane" (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 października 2009 r., III UK 38/09, LEX nr 560872, a także z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 228/03, OSNP 2004 Nr 19, poz. 341; z dnia 5 maja 2006 r., II UK 170/05, Wokanda 2006 Nr 9, poz. 166, z dnia 4 kwietnia 2006 r., II UK 30/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 289 oraz z dnia 4 listopada 2009 r., I UK 141/09, LEX nr 564769). Nie oznacza to jednak, że powyższy przepis może być interpretowany w całkowitym oderwaniu od treści przepisu art. 114 ust. 1 ustawy, tj. jako samodzielna przesłanka ponownego postępowania w sprawie ponownego ustalenia prawa do emerytury. Niewątpliwie bowiem z zawartego w tym przepisie odesłania do odpowiedniego stosowania art. 114 ust. 1 ustawy wynika jednoznacznie, że użyte w art. 114 ust. 1a ustawy określenie "przedłożone dowody" oznacza nowe dowody w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy, a to z kolei jest równoznaczne z uznaniem, że w sytuacji gdy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej prawo do emerytury, nie przedstawiono nowych dowodów, istniejących przed dniem wydania tej decyzji a nieznanymi w tym dniu organowi rentowemu, to organ rentowy nie może z urzędu wszczęć postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń w trybie art. 114 ust. 1a w związku z ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Odmienna interpretacja tego przepisu, a mianowicie przyjęcie, że przepis ten nawet po upływie wielu lat przyznaje organowi rentowemu kompetencję do wszczęcia postępowania z urzędu wyłącznie w oparciu o odmienną ocenę wcześniej przedłożonych dowodów narusza zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego przezeń prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2012 r., III UK 132/11, LEX nr 1288700).

Nie bez znaczenia dla oceny zasadności decyzji pozwanego pozostaje również fakt, że przepis art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został uznany za niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego

2012 r., K 5/12 (Dz.U. z 2012 r., poz. 251). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis utracił moc z dniem 8 marca 2012 r. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/12, (Dz.U. z 2012 r., poz. 251) wskazał, że w istocie art. 114 ust. 1a był traktowany jako podstawa weryfikacji decyzji emerytalno-rentowych w sytuacji, gdy nie było nowych dowodów ani nie ujawniły się okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, a zatem na podstawie odmiennej oceny przedłożonych wcześniej dowodów. Weryfikacja oznaczała ocenę prawidłowości ustaleń zawartych w decyzjach rentowych i umożliwiała ponowne rozpoznanie prawomocnie rozstrzygniętej sprawy. Kwestia dopuszczalności weryfikacji ustaleń prawomocnych decyzji emerytalno-rentowych (uregulowana w ustawie FUS w sposób szczególny wobec ogólnych zasad wzruszalności decyzji administracyjnych) należy do zagadnień szczególnie spornych. Weryfikacja oznacza ocenę prawidłowości ustaleń zawartych w prawomocnych decyzjach rentowych umożliwiając ponowne rozpoznanie prawomocnie rozstrzygniętej sprawy. Stanowi instytucję kontroli, podczas gdy wzruszalność wywołuje skutki dalej idące, gdyż godzące w samą skuteczność oraz moc wiążącą prawomocnych decyzji rentowych (zob. R. Babińska, op.cit., s. 46).

Do problemu wzruszalności prawomocnych rozstrzygnięć organów władzy publicznej odnosił się także Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 października 2007 r.,

SK 7/06, gdzie stwierdził, że prawomocność jest sama w sobie wartością konstytucyjną. Ochrona prawomocności ma konstytucyjne zakotwiczenie w art. 7 Konstytucji, mówiącym o działaniu organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa. Zatem prawomocne rozstrzygnięcia (działające *ratione imperii*) mają za sobą konstytucyjne domniemanie wynikające z tego właśnie przepisu. Może być ono przełamane - gdy samo rozstrzygnięcie odbiega od konstytucyjnego standardu (niekonstytucyjność dotycząca prawa materialnego lub procedury, wykorzystanych *in concreto*, do wydania prawomocnego orzeczenia). Dlatego podważenie prawomocności musi każdorazowo być przedmiotem skrupulatnego ważenia wartości (zob. OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108). Jednocześnie Trybunał zwracał uwagę, że nie jest zasadą konstytucyjną nieograniczona w czasie wzruszalność ostatecznych decyzji administracyjnych. Wzruszalność decyzji administracyjnych w nieograniczonym czasie, m.in. na podstawie zarzutu rażącego naruszenia prawa, przewiduje natomiast ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, ze zm.), (por. wyrok 22 lutego 2000 r., sygn. SK 13/98, OTK ZU nr 1/2000, poz. 5). Z drugiej strony Konstytucja nie zawiera regulacji, która wyłączałaby możliwość wprowadzenia ograniczeń czasowych wzruszalności ostatecznych decyzji administracyjnych (zob. art. 146 § 1 oraz art. 156 § 1 i 2 k.p.a.). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazano, że ograniczenia czasowe są konieczne z uwagi na wartość, którą jest stabilność stosunków prawnych, oraz ze względu na rosnące z czasem trudności dowodowe w prowadzeniu ewentualnego nadzwyczajnego postępowania weryfikacyjnego, a także z uwagi na potrzebę ochrony praw nabytych przez osoby trzecie (zob. wyrok z 15 maja 2000 r., sygn. SK 29/99, OTK ZU nr 4/2000, poz. 110).

Przekładając powyższe rozważania na grunt analizowanej sprawy wskazać należy, iż organ rentowy bezsprzecznie nie był uprawniony do wznowienia postępowania na podstawie art. 114 ust. 1, albowiem w sprawie nie pojawiły się żadne nowe okoliczności, które uzasadniałyby wzruszenie prawomocnej decyzji z dnia 8 września 2008 r., którą to pozwany ustalił nową kwotę należnego wnioskodawcy świadczenia rentowego, przy przyjęciu do jego obliczenia kwoty bazowej w wysokości 2012,37 zł, zamiast kwoty 1862,62 zł. Fakt bowiem błędnego ustalenia wysokości świadczenia rentowego nie stanowił nowej okoliczności istniejącej przed wydaniem zaskarżonej decyzji, która byłaby nieznaną organowi rentowemu.

Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wyrażone w postanowieniu z dnia 5 września 2012 r., (III AUz 83/12, LEX nr 1217777) wskazujące, że błędne zastosowanie przepisów prawa materialnego przez sąd (w tym przypadku organ rentowy) do ustalonego stanu faktycznego (błąd w subsumcji), podobnie jak odmienna ocena dowodów, nie może stanowić podstawy do ponownego ustalenia prawa do świadczenia (względnie jego wysokości) na podstawie art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny, uznając apelację D. B. za zasadną, zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzje:

- z dnia 21 marca 2012 r. w ten sposób, że ustalił, iż renta rodzinna pobierana przez wnioskodawczynię po waloryzacji wynosi 1761,22;

- z dnia 26 czerwca 2012 r., w ten sposób, że do wyliczenia wysokości renty rodzinnej pobieranej przez wnioskodawczynię nakazał przyjęcie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 118,02 % oraz kwoty bazowej w wysokości 2059,92 zł do części stażowej i części socjalnej.

O powyższym Sąd Odwoławczy orzekł, na mocy art. 386 § 1 k.p.c.